

اربعین حسینی

این مقاله دربارهٔ روز اربعین است. برای راهپیمایی اربعین پیاده‌روی اربعین (آیین) را ببینید.

روزشمار واقعه عاشورا

سال ۶۰ قمری

اربعین حسینی چهلمین روز شهادت امام حسین(ع) که با ۲۰ صفر مصادف است. مشهور است که اسیران کربلا روز ۲۰ صفر سال ۶۱ قمری در بازگشت از شام، برای زیارت مدفن امام حسین(ع) به کربلا رفتند؛ البته گروهی از علما همچون شیخ مفید و شیخ طوسی تصریح کرده‌اند که اسرا در بازگشت از شام به مدینه رفتند. همچنین جابر بن عبدالله انصاری، در این روز به‌عنوان اولین زائر بر سر مزار امام حسین(ع) حاضر شده است.

زیارت اربعین از اعمال خاص این روز است و بنا بر روایتی از امام حسن عسکری(ع) از نشانه‌های مؤمن دانسته شده است. ۲۰ صفر در ایران تعطیل رسمی است و شیعیان در این روز عزاداری می‌کنند. راهپیمایی اربعین شیعیان به سوی کربلا، به یکی از مهم‌ترین و گسترده‌ترین مراسم عزاداری شیعیان جهان، تبدیل شده و در زمره بزرگترین اجتماعات مذهبی جهان قرار گرفته است. بیشترین زائرانی که در اربعین از دیگر کشورها به عراق می‌روند، از ایران‌اند.

محتویات

ریشه تاریخی

حضور جابر در کربلا

بازگشت اسیران کربلا

الحاق سرمطهر به بدن

زیارت اربعین

راهپیمایی اربعین

انتفاضه اربعین

پانویس

منابع

پیوند به بیرون

ریشه تاریخی

اربعین به معنای چهلم است، و ۲۰ صفر را که چهل روز بعد از شهادت امام حسین(ع) در روز عاشورا است اربعین حسینی یا روز اربعین می‌نامند.^[۱] اهمیت این روز به این دلیل است که طبق نقل‌های تاریخی جابر بن عبدالله انصاری، در این روز به‌عنوان اولین زائر بر سر مزار امام حسین(ع) حاضر شده است.^[۲] در برخی منابع، علاوه بر جابر، گفته شده است بازماندگان حادثه کربلا نیز در این روز به کربلا بازگشته و قبر امام حسین(ع) و سایر شهدای کربلا را زیارت کرده‌اند.^[۳]

حضور جابر در کربلا

جابر بن عبدالله انصاری که از صحابه پیامبر اسلام(ص) است به عنوان نخستین زائر امام حسین(ع) شناخته می‌شود. او در اولین چهلم شهادت امام حسین(ع)، یعنی ۲۰ صفر سال ۶۱ق، به همراه عطیه عوفی به کربلا آمد و قبر امام حسین(ع) را زیارت کرد.^[۵]

۱۵	مرگ معاویه
رجب	
۲۸	خروج امام حسین (ع) از مدینه.
رجب	
۳	ورود امام(ع) به مکه.
شعبان	
۱۰	رسیدن نخستین نامه‌های رمضان کوفیان به امام(ع).
رسیدن ۱۵۰ نامه از کوفیان به امام(ع) توسط قیس بن مسهر، عبدالرحمان ارحبی و عمارة سلولی.	
۱۲	وصول نامه سران و اهالی کوفه به امام(ع) ۱۴ رمضان توسط هانی بن هانی
رمضان	سبیبی و سعید بن عبدالله حنفی.
۱۵	خروج مسلم از مکه به سوی کوفه.
رمضان	
۵ شوال	ورود مسلم بن عقیل به کوفه.
نامہ مسلم بن عقیل به امام حسین و دعوت از ایشان برای آمدن به کوفه	
۱۱	ذی‌القعدة
۸	خروج امام حسین(ع) از مکه.
ذیحجه	
۸	قیام مسلم بن عقیل در کوفه.
ذیحجه	
۹	شهادت مسلم بن عقیل در کوفه.
ذیحجه	

بازگشت اسیران کربلا

نوشتار اصلی: اسیران کربلا

سید ابن طاووس در لهوف نقل کرده است هنگامی که اسیران کربلا در راه بازگشت از شام، به عراق رسیدند، به راهنماییشان گفتند «ما را از راه کربلا ببر». پس هنگامی که آنها به قتلگاه رسیدند، جابر بن عبدالله انصاری و برخی از بنی‌هاشم را دیدند که برای زیارت قبر امام حسین(ع) آمده بودند. پس با گریه و اندوه مجلس عزایی برپا کردند و پس از چند روز به مدینه بازگشتند.^[۶] البته سید بن طاووس تاریخ ورود به کربلا و ملاقات با جابر را ذکر نکرده است و در کتاب اقبال الاعمال ورود اسرا به کربلا در اربعین را بعید دانسته است.^[۷] سید محمدعلی قاضی طباطبایی (۱۲۹۳-۱۳۵۸ش) در کتاب تحقیق درباره اولین اربعین حضرت سیدالشهداء(ع)، بازگشت اسرا به کربلا در اولین اربعین را اثبات کرده است. برخی نیز با توجه به شواهد و قرائنی همچون الحاق سر امام حسین(ع) به بدنش در روز اربعین، محل دفن سر مطهر و وجه استحباب زیارت اربعین حضور اسرا در کربلا را پذیرفتنی دانسته‌اند.^[۸]

شیخ مفید^[۹] و شیخ طوسی^[۱۰] تصریح کرده‌اند که کاروان اهل بیت (ع)، پس از برگشت از شام، به مدینه رفته‌اند نه کربلا. گروهی مانند محدث نوری^[۱۱] و شیخ عباس قمی^[۱۲] نیز معتقدند به دلیل دوری مسافت، ممکن نیست بازماندگان کربلا چهل روز بعد از عاشورا به کربلا بازگشته باشند؛ زیرا پیمودن مسیر کوفه تا شام و سپس بازگشت به کربلا در مدت زمان ۴۰ روز، برای کاروان اسرای کربلا ممکن نبوده است. علاوه بر این برخی بر این باورند که گزارش معتبری نیز بر اثبات این رویداد در دست نیست.^[۱۳]

گروهی نیز ضمن پذیرش اصل بازگشت کاروان اسرای بازماندگان به کربلا در مسیر شام به مدینه، زمان آن را حدود پایان صفر و اوایل ربیع الاول و یا زمانی بعد از آن دانسته‌اند. برخی دیگر، اربعین سال‌های بعد از زمان این رویداد شمرده‌اند.^[۱۴]

الحاق سر مطهر به بدن

براساس قول مشهور، سر امام حسین(ع) که در روز عاشورا جدا شده بود، در روز اربعین به بدنش ملحق شد.^[۱۵] این قول مشترک میان بسیاری از مورخان و اندیشمندان شیعه و سنی^[۱۶] است.^[۱۷] علمای شیعه، از جمله شیخ صدوق، سید مرتضی، فتال نیشابوری، ابن نما حلی، سید ابن طاووس، شیخ بهایی و علامه مجلسی این قول را بیان کرده‌اند.

شیخ صدوق^[۱۸] و پس از او، فتال نیشابوری^[۱۹] در این باره می‌نویسند: «علی بن حسین همراه زنان (از شام) خارج شد و سر حسین(ع) را به کربلا بازگرداند». سید مرتضی در این باره می‌گوید: «روایت کرده‌اند که سر امام حسین علیه‌السلام با جسد در کربلا دفن شد».^[۲۰] ابن شهر آشوب بعد از نقل سخن فوق از سید مرتضی، از قول شیخ طوسی نقل کرده است که به سبب ملحق شدن سر امام به بدن و دفن آن، زیارت اربعین توصیه شده است.^[۲۱]

زیارت اربعین

نوشتار اصلی: زیارت اربعین

در حدیثی از امام حسن عسکری(ع) پنج نشانه برای مؤمن شمرده شده است. یکی از این پنج نشانه زیارت اربعین است.^[۲۲] هم چنین زیارت‌نامه‌ای برای روز اربعین از امام صادق(ع) نقل شده است.^[۲۳] شیخ عباس قمی این زیارت‌نامه را در مفاتیح الجنان در باب سوم بعد از زیارت عاشورا غیر معروفه، با عنوان زیارت اربعین نقل کرده است.^[۲۴]

به گفته قاضی طباطبایی زیارت روز اربعین در نزد شیعیان زیارت «مَرَدَّ الرَّأْسِ» نیز خوانده می‌شود.^[۲۵] مَرَدَّ الرَّأْسِ یعنی بازگرداندن سر، و منظور آن است که در این روز که اسرای اهل بیت به کربلا بازگشتند سر امام حسین(ع) را نیز به کربلا آوردند و دفن کردند.

راهپیمایی اربعین

نوشتار اصلی: راهپیمایی اربعین

سال ۶۱ قمری

یاری خواستن امام از عبداللّه بن حر جعفی و عمرو بن قیس در قصر بنی‌مقاتل	۱ محرم
ورود کاروان امام(ع) به کربلا	۲ محرم
ورود عمر بن سعد به کربلا با سپاه چهار هزار نفری.	۳ محرم
یاری خواستن حبیب بن مظاهر از بنی‌اسد برای یاری امام حسین(ع) و ناکامی او در این مأموریت	۴ محرم
بستن آب بر روی امام حسین(ع) و یارانش.	۷ محرم
پیوستن مسلم بن عوسجه به امام حسین(ع) و یارانش.	۷ محرم
ورود شمر بن ذی الجوشن به کربلا.	۹ محرم
امان‌نامه شمر به فرزندان ام‌البینین.	۹ محرم
اعلام جنگ لشکر عمر سعد به امام(ع) و مهلت خواستن حضرت از عمر سعد.	۹ محرم
واقعه عاشورا و شهادت امام حسین(ع)، اهل بیت(ع) و یارانش.	۱۰ محرم
حرکت اسرا به سوی کوفه	۱۱ محرم
دفن شهدا توسط بنی‌اسد (از اهل غاضریه)	۱۱ محرم
دفن شهدا بنا بر نقلی دیگر	۱۲ محرم
ورود کاروان اسیران کربلا به کوفه.	۱۲ محرم

حرکت کاروان اسیران از کوفه به شام.

۱۹
محرم

ورود اهل بیت(ع) و سر مطهر امام حسین(ع) به شام.

۱
صفر

اربعین حسینی

۲۰
صفر

ورود اهل بیت امام(ع) به کربلا

۲۰
صفر

بازگشت اهل بیت امام(ع) از شام به مدینه بنا بر برخی اقوال.

۲۰
صفر

قاضی طباطبایی در کتاب تحقیق درباره اول اربعین سیدالشهداء می‌نویسد: حرکت به سوی کربلا در روز اربعین از زمان امامان معصوم(ع) در بین شیعیان رایج بوده است و شیعیان حتی در زمان بنی‌امیه و بنی‌عباس نیز به این حرکت مقید بوده‌اند.^[۲۶] توصیه به زیارت اربعین باعث شده است که شیعیان به ویژه ساکنان عراق، از نقاط مختلف این کشور به سوی کربلا حرکت کنند. این حرکت که غالباً به صورت پیاده صورت می‌گیرد یکی از پرجمعیت‌ترین راهپیمایی‌ها در جهان شمرده می‌شود. پس از سقوط حزب بعث عراق جمعیت این زائران چند برابر شده است، به طوری که در سال ۱۳۹۳ش پیش‌بینی حدود ۲۰ میلیون زائر شده بود.^[۲۷] برخی گزارش‌ها از حضور ۱۵ میلیون شیعه در کربلا برای زیارت اربعین سال ۱۴۳۵ق/۱۳۹۲ش خبر داده‌اند.^[۲۸]

این تعداد در سال ۱۳۹۳ حدود ۲۰ میلیون گزارش شده است^[۲۹] و در سال ۱۳۹۴ش این تعداد به ۲۷ میلیون نفر رسیده‌است.^[۳۰]

آمار وزارت کشور عراق حاکی از آن است که در سال ۱۳۹۲ش دست‌کم یک میلیون و ۳۰۰ هزار زائر خارجی به عراق آمده و در راهپیمایی اربعین شرکت کرده‌اند.^[۳۱]

انتفاضه اربعین

نوشتار اصلی: انتفاضه صفر عراق

حزب بعث برگزاری مراسم‌های مذهبی را محدود کرد و همچنین هر نوع برقراری موبک و پیاده‌روی به کربلا ممنوع شد.^[۳۲] با این وجود مردم نجف در ۱۵ صفر ۱۳۹۸ قمری برابر با ۱۹۷۷ میلادی آماده برگزاری مراسم پیاده‌روی اربعین شدند.^[۳۳] کاروان سی‌هزار نفری به سمت کربلاء حرکت کرد. این حرکت از ابتدا با برخورد حکومت مواجه شده و تعدادی شهید شدند. در نهایت در مسیر نجف به کربلا، نیروهای ارتش حمله کرده، هزاران نفر را بازداشت کردند.^[۳۴] تعدادی کشته شدند، برخی به اعدام و برخی دیگر به حبس ابد محکوم گردیدند. سید محمد باقر صدر و سید محمد باقر حکیم در این انتفاضه نقش داشتند.^[۳۵] امام خمینی نیز این قیام مردمی را تأیید کرد.^[۳۶]

پانویس

امام حسن عسکری(ع):

نشانه های مؤمن پنج چیز است:

- خواندن ۵۱ رکعت نماز، (۱۷ رکعت واجب (نمازهای یومیه) و ۳۴ رکعت مستحب نافله‌های روزانه در هر شب و روز)
- زیارت اربعین.
- انگشتر به دست راست کردن.
- پیشانی را در سجده بر خاک نهادن.
- بلند گفتن «بسم الله الرحمن الرحيم»^[۴]

سوگواری محرم

رویدادها

• اسیران کربلا • روز شمار واقعه عاشورا • روز عاشورا • نامه‌های کوفیان به امام حسین(ع) • واقعه عاشورا (از نگاه آمار)

افراد

- علی اکبر • علی اصغر • عباس بن علی • حضرت زینب(س) • سکینه بنت حسین • فاطمه دختر امام حسین • مسلم بن عقیل • شهیدان کربلا • اسیران کربلا

جای‌ها

- حرم امام حسین(ع) • تل زینبیه • حرم حضرت عباس(ع) • گودال قتلگاه • بین‌الحرمین • نهر علقمه

مناسبت‌ها

- تاسوعا • عاشورا • اربعین

مراسم

- نی • نوحه • تعزیه • روضه • زنجیرزنی • سینه‌زنی • سقاخانه • سج و دمام • دسته عزاداری • شام غریبان • نشست‌گذاری • نخل‌گردانی • قمه‌زنی • راهپیمایی اربعین • تابوت‌گردانی • مراسم تابوت

(https://fa.wikishia.net/index.php?title=%D8%A7%D9%84%DA%AF%D9%88:%D8%B3%D9%88%DA%AF%D9%88%D8%A7%D8%B1%DB%8C_%D9%85%D8%AD%D8%B1%D9%85&acti)

1. انوری، فرهنگ سخن، ۱۳۹۰ش، ج ۱، ص ۳۱۲. محدثی، فرهنگ عاشورا، ۱۳۷۶ش، ص ۴۵.
2. قمی، سفینه البحار، ۱۴۱۴ق، ج ۸، ص ۳۸۳.
3. ابن طاووس، الملهوف علی قتلی الطفوف، ۱۴۱۴ق، ص ۳۲۵.
4. شیخ طوسی، تهذیب الاحکام، ۱۴۰۷ق، ج ۶، ص ۵۲.
5. قمی، سفینه البحار، ۱۴۱۴ق، ج ۸، ص ۳۸۳.
6. ابن طاووس، الملهوف علی قتلی الطفوف، ۱۴۱۴ق، ص ۳۲۵.
7. ابن طاووس، الاقبال، ۱۳۷۶ش، ج ۳، ص ۱۰۰ و ۱۰۱.
8. گروهی از تاریخ‌پژوهان، تاریخ قیام و مقتل جامع سیدالشهداء، ۱۳۹۱ش، ج ۲، ص ۳۰۶-۳۰۸.
9. شیخ مفید، مسار الشیعه، ۱۴۱۳ق، ص ۴۶.
10. طوسی، مصباح‌المتجّد، ۱۴۱۱ق، ج ۲، ص ۷۸۷.
11. نوری، لؤلؤ و مرجان، ۱۳۸۸ش، ص ۲۰۸-۲۰۹.
12. قمی، منتهی‌الآمال، ۱۳۷۲ش، ص ۵۳۴-۵۳۵.
13. نک: سبحانی‌نیا، «تحقیقی درباره اربعین حسینی»؛ رنجبر، «پژوهشی در اربعین حسینی»، ۱۳۸۴ش، ص ۱۶۸-۱۷۲.
14. شیخ صدوق، الامالی، ص ۳۸۵، ح ۳۴۴۸.
15. گروهی از تاریخ‌پژوهان، تاریخ قیام و مقتل جامع سیدالشهداء، ۱۳۹۵ش، ج ۲، ص ۵۷۴ و ۵۸۷.
16. سبط بن الجوزی، تذکره الخواص، ۱۴۱۸ق، ص ۳۳۸.
17. گروهی از تاریخ‌پژوهان، تاریخ قیام و مقتل جامع سیدالشهداء، ۱۳۹۵ش، ج ۲، ص ۵۷۴.
18. شیخ صدوق، الامالی، ۱۳۷۶ش، ص ۱۶۸.
19. فتال نیشابوری، روضة الواعظین، منشورات الرضی، ص ۱۹۲.

20. سید مرتضی، رسائل المرتضی، ۱۴۰۵ق، ج۳، ص۱۳۰.
21. ابن شهر آشوب، مناقب آل ابی طالب، انتشارات علامه، ج۴، ص۷۷ «قال الطوسی رحمة الله: و منه زیارة الاربعین».
22. طوسی، تهذیب الاحکام، ۱۴۰۷ق، ج۶، ص۵۲.
23. طوسی، تهذیب الاحکام، ۱۴۰۷ق، ج۶، ص۱۱۳.
24. قمی، مفاتیح الجنان، باب سوم، زیارت اربعین.
25. قاضی طباطبایی، تحقیق درباره اول اربعین حضرت سیدالشهدا(ع)، ۱۳۶۸ش، ص۲.
26. قاضی طباطبایی، تحقیق درباره اول اربعین حضرت سیدالشهدا(ع)، ۱۳۶۸ش، ص۱-۲.
27. «پیش بینی ورود ۲۰ میلیون زائر به کربلا»، سایت خبری فردا (<http://www.fardanews.com/fa/news/310466>)
28. «نگاهی به ابعاد تأثیرگذاری پیاده روی عظیم اربعین»، سایت خبری وطن امروز (<http://www.vatanemrooz.ir/Newspaper/MobileBloc> [k?NewspaperBlockID=149350](http://www.vatanemrooz.ir/Newspaper/MobileBloc/k?NewspaperBlockID=149350))
29. «اجتماع ۲۰ میلیونی در کربلا»، منتشر شده در خبرگزاری اپنا در تاریخ (۲۳/آذر/۱۳۹۳). (<http://www.abna.ir/persian/special-issue/>) <http://www.abna.ir/persian/special-issue/1393/12/13/657918/story.html>
30. «جمعیت زائران کربلا در اربعین حسینی امسال از مرز ۲۷ میلیون نفر گذشت»، مندرج در پایگاه خبری سازمان حج و زیارت مورخ (۱۲/آذر/۱۳۹۴). (<http://hajnews.ir/Default.aspx?tabid=89&ID=6111>)
31. «تعداد زائر غیر عراقی در اربعین»، منتشر شده در سایت فردا مورخ (۲/دی/۱۳۹۲). (<http://www.fardanews.com/fa/news/311415>)
32. المؤمن، سنوات الجمر، ۲۰۰۴م، ص۱۶۵.
33. الأسدی، موجز تاریخ العراق السياسی الحدیث، ۲۰۰۱م، ص۱۰۱.
34. ویلی، نهضت اسلامی شیعیان عراق، ۱۳۷۳ش، ص۸۱.
35. المؤمن، سنوات الجمر، ۲۰۰۴م، ص۱۶۹.
36. المؤمن، سنوات الجمر، ۲۰۰۴م، ص۱۷۰.

منابع

- ابن طاووس، علی بن موسی، اقبال بالاعمال الحسنه، تحقیق و تصحیح جواد قیومی اصفهانی، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۶ش.
- ابن طاووس، علی بن موسی، الملهوف علی قتلی الطفوف، قم، اسوه، ۱۴۱۴ق.
- الأسدی، مختار، موجز تاریخ العراق السياسی الحدیث، مرکز الشهدیدین الصدرین للدراسات و البحوث، ۲۰۰۱م.
- المؤمن، علی، سنوات الجمر، بیروت، المركز الاسلامی المعاصر، ۲۰۰۴م.
- انوری، حسن، فرهنگ سخن، انتشارات سخن، تهران، ۱۳۹۰ش.
- رنجبر، محسن، پژوهشی در اربعین حسینی، مجله تاریخ در آینه پژوهش، بهار ۱۳۸۴ش، شماره ۵.
- سبحانی نیا، محمدتقی، تحقیقی درباره اربعین حسینی، مجله تاریخ در آینه پژوهش، تابستان ۱۳۸۴ش، شماره ۶.
- طوسی، محمد بن الحسن، تهذیب الاحکام، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ق.

- طوسی، محمد بن حسن، مصباح المتهدّد و سلاح المتعبّد، بیروت، مؤسسة فقه الشیعة، چاپ اول، ۱۴۱۱ق.
- فاضل، محمد، تحلیل مبانی تاریخی اربعین حسینی، مجله رواق اندیشه، خرداد و تیر ۱۳۸۰ش، شماره ۱.
- قاضی طباطبایی، سید محمد علی، تحقیق درباره اول اربعین حضرت سیدالشهدا(ع)، قم، بنیاد شهید قاضی طباطبایی، ۱۳۶۸ش.
- قمی، شیخ عباس، سفینه البحار، قم، نشر اسوه، ۱۴۱۴ق.
- قمی، شیخ عباس، منتهی الآمال، تهران، مطبوعات حسینی، ۱۳۷۲ش.
- قمی، شیخ عباس، نفس المهموم فی مصیبة سیدنا الحسین المظلوم، قم، المكتبة الحیدریة، ۱۴۲۱ق.
- گروهی از تاریخ پژوهان، تاریخ قیام و مقتل جامع سید الشهداء، زیر نظر مهدی پیشوایی، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، چاپ اول، ۱۳۹۱ش.
- مجلسی، محمداقرا، بحار الانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی‌تا.
- محدثی، جواد، فرهنگ عاشورا، قم، نشر معروف، ۱۳۷۶ش.
- مفید، محمد بن محمد، مسار الشیعه، قم، کنگره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ق.
- نوری، میرزا حسین، لؤلؤ و مرجان، تهران، نشر آفاق، ۱۳۸۸ش.
- ویلی، جویس ان، نهضت اسلامی شیعیان عراق، ترجمه مهوش غلامی، موسسه اطلاعات، ۱۳۷۳ش.

پیوند به بیرون

- تحلیل مبانی تاریخی اربعین حسینی (<http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/24449>)
- پژوهشی در اربعین حسینی (<http://www.hawzah.net/fa/article/articleview/13ff1ii1>)
- پرتال جامع علوم انسانی؛ پژوهشی در اربعین حسینی(علیه السلام) (<http://www.ensani.ir/fa/content/45982/default.aspx>)

برگرفته از «https://wikishia.net/index.php?title=اربعین_حسینی&oldid=559196»

این صفحه آخرین بار در ۳۱ اوت ۲۰۲۰ ساعت ۰۳:۴۴ ویرایش شده است.

از این صفحه ۲۴۴،۰۴۵ بار بازدید شده است.